

milieuvriendelijk beheer van sportvelden

Factsheet: vrijwilligers en pesticidenvrij onderhoud van natuurgras

1. Inleiding

Onkruiden, ziekten en plagen verminderen de bespeelbaarheid en het aanzien van grassportvelden. Als een veld te glad of te hobbelig wordt of wanneer kale plekken (dreigen te) ontstaan, is bestrijden soms nodig.

Vanaf 1 april 2020 mogen hiervoor in principe geen pesticiden meer worden gebruikt. Er gelden onder strenge voorwaarden tot eind 2022 nog enkele uitzonderingen voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Maar een aantal beheerders bewijst al jarenlang dat pesticidenvrij beheer goed samengaat met en prima bespeelbare velden. Deze factsheet beschrijft het pesticidenvrij sportveldbeheer op hoofdlijnen en de rol die vrijwilligers daarin hebben.

2. De essentie is preventie

Hoewel mechanische onkruidbestrijding en biologische plaagbestrijding steeds effectiever worden, blijft preventie de beste keuze. Als onkruiden, ziekten en plagen zich niet kunnen ontwikkelen is bestrijding immers niet nodig. Gezond groeiende sportveldgrassen zijn weinig ziektegevoelig en verdragen veel meer betreding dan onkruiden en straatgras. Een onkruidarm veld is daarom gebaat bij voldoende en gespreide bespeling.

Het veldonderhoud is voor preventie gericht op dezelfde drie aandachtspunten, die gelden voor duurzaam goed bespeelbare velden:

- vrijwel gesloten, vitale grasmat, met vooral sportveldgrassen;
- vitale, diepe beworteling;

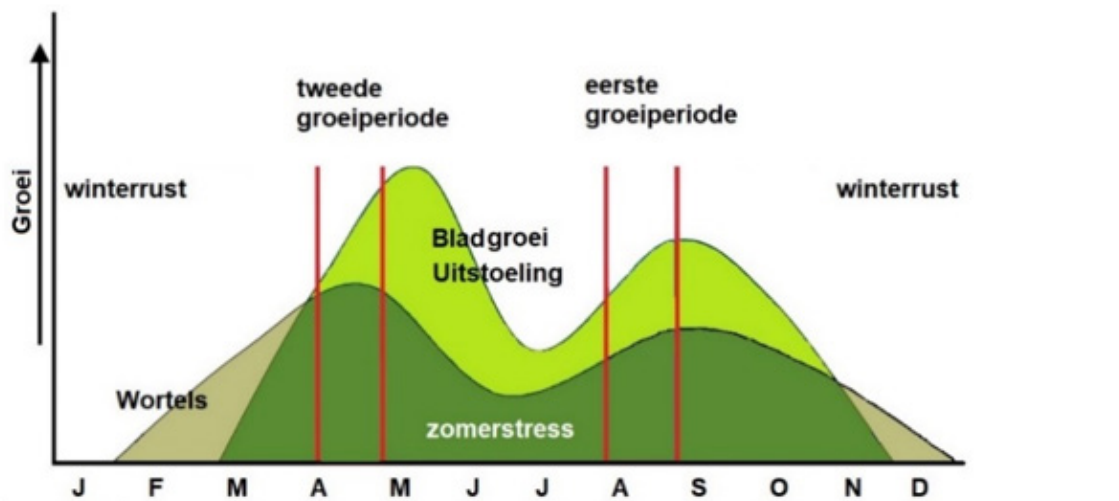
- relatief droog en schraal oppervlak.

Sportveldgrassen met vitale, diepe wortels maken de grasmat robuust en weerbaar tegen bespeling, hitte, droogte, ziekte en mechanisch onderhoud. De wortels bevatten bovendien de reserves voor het eerste herstel na perioden van stress. In een gesloten grasmat met een droog en schraal (humusarm) oppervlak krijgen onkruiden weinig kans door gebrek aan licht, water en voeding. Een te dichte grasmat vergroot echter de kans op ziekten, viltvorming en slechte wortelontwikkeling.

3. Hoe ziet preventief onderhoud eruit?

De gangbare bewerkingen zijn prima geschikt voor preventief onderhoud. Het vereist vooral meer maatwerk en aanpassing van de onderhoudsplanning. De toenemende kans op hete en droge zomers maakt de competitiestop minder geschikt voor het traditionele grootonderhoud. De grasgroei stagneert als de temperaturen te hoog oplopen en zonder uitstoeling en wortelontwikkeling blijft de grasmat open en kwetsbaar. Onkruiden en ziekten krijgen dan meer kans en velden zijn niet speelklaar aan het begin van het voetbalseizoen.

Uit oogpunt van risicomanagement is het logisch om de groeiperiode in het voorjaar beter te benutten. Zie figuur 1.

Figuur 1 - Vanwege klimaatverandering kunnen verschillende bewerkingen beter in het voorjaar worden uitgevoerd, zodat de grasmat beter voorbereid is op een hete, droge zomer.

Voorbeeld van preventief onderhoud

- vroeg in het seizoen stimuleren van grasgroei en wortelontwikkeling door beluchten en eventueel loskrabben van vervette laag door licht wiedeggen;
- herhaald licht wiedeggen, afhankelijk van de hoeveelheid straatgras, onkruiden en vilt. In de zomer is dan minder intensief onderhoud (maaifrezen, verticuteren, scalperen) nodig;
- in een droog voorjaar op tijd en met royale giften beregenen, tot de toplaag voorbij de wortelzone goed vochtig is;
- doorzaaien als de bodemtemperatuur boven 10°C komt, zodat ook jong gras voldoende wortels en reserves ontwikkelt om een hete, droge zomer te overleven;
- zodra de sportveldgrassen goed beginnen te groeien: bemesten en indien nodig beregenen. Vermijd groeipieken. Te vroeg bemesten bevordert vooral straatgras;
- beregen terughoudend. Liefst minder dan een keer per week met een grotere hoeveelheid. Uitzondering zijn pas ingezaaid gras en erg schrale, zandige velden in droge perioden;
- maai per maaibeurt hooguit ca. 1/3 van het blad af. Een te lage maaifrequentie is slecht voor het gras en bevordert vestiging van onkruiden en straatgras. Korter maaien betekent vaker maaien. Houd in het najaar de maaifrequentie op peil. Fijner maaisel geeft minder vervetting omdat het gemakkelijk verteert;

4. De rol van de vrijwilligers en de club

Veldgebruik door de sporters en vrijwilligers die veldonderhoud uitvoeren hebben veel invloed op de kwaliteit van de grasmat en dus op het succes van pesticidenvrij beheer.

Speelschadeherstel

Het is belangrijk om beschadigingen van de grasmat zo snel mogelijk en zorgvuldig te herstellen. Onkruiden en straatgras vestigen zich vooral in open plekken in de grasmat. Een robuuste grasmat geeft minder speelschade en herstelt vlotter.

Doelgebieden

Het gras in de doelmonden blijft langer in stand als de grond met de greep regelmatig wordt losgewrikt. In natte perioden vermindert deze bewerking plasvorming en blijft het speeloppervlak langer droog en stabiel.

Bijmaaien

Na het bijmaaien rond hekwerken en obstakels moet het gras nog groen zijn. Scalperen verstoort de grond (zie figuur 3), waardoor onkruiden zich gemakkelijk vestigen en verder verspreiden naar schadeplekken in het veld.

Een motormaaier heeft voorkeur boven een bosmaaier, omdat de maaihoogte beter is te reguleren. Frequenter maaien van goed groeiend gras geeft een dichtere zode. Schrale stroken met veel mos kunnen in het voorjaar het best licht bemest worden.

Figuur 3 - Onderbespeling en scalperen van de grasmat zijn belangrijke oorzaken van onkruidgroei

Beregenen

Beregen terughoudend, bij voorkeur met grotere tussenpozen en grotere giften per keer. Een vochtig oppervlak verzwakt de grasmat door oppervlakkige wortelgroei en bevordert de vestiging van straatgras en onkruiden, zie figuur 4. Een droger oppervlak dwingt graswortels dieper te groeien. De grasmat wordt hierdoor robuuster en weerbaarder tegen droogte. Het laten uitdrogen van het oppervlak is ook effectief in de strijd tegen straatgras.

Begin met beregenen als het onderste 1/3-deel van de wortelzone nog net vochtig aanvoelt. Maak ter controle een steek met een spa of een guts tot minimaal 20cm diep. Geef per keer zoveel water dat de grond tot iets onder de wortelzone goed vochtig is. Meer is verspilling. Alleen pas ingezaaid gras moet in droge perioden vaak dagelijks worden beregenend. Zodra de grasgroei doorzet, is het zaak om de beregeningsfrequentie af te bouwen.

Figuur 4 - Te vaak beregenen leidt tot een dichte, zwakke grasmat met veel straatgras, vilt en oppervlakkige wortels. Diep wortelende sportveldgrassen maken de grasmat robuuster

Monitoren en bestrijden van onkruiden, ziekten en plagen

Het is belangrijk om te signaleren wanneer bepaalde onkruiden toenemen en wanneer er sprake is van schade door ziekten of plagen. Preventie en bestrijding van ziekten en plagen is vooral een taak voor de professionele beheerders. Vrijwilligers mogen op sportvelden geen pesticiden gebruiken. Incidentele onkruiden kunnen het beste handmatig, voor de bloei, worden uitgestoken.

Figuur 2 - Onkruiden verdringen het gras. Het is verstandig ze uit te steken voor de bloei om uitzaaien tegen te gaan

Verantwoord veldgebruik

Onkruiden groeien vooral in onderbespeelde zones en als gras niet goed groeit. Regelmatig, gespreid bespelen van een voldoende groeiende grasmat velden arm aan onkruiden.

- het is nuttig om (hoofd)velden overdwars door pupillen te laten bespelen;
- de belasting van trainingsvelden kan worden gespreid door goed gebruik van verplaatsbare doelen in plaats van vaste doelen;
- gebruik velden onder natte omstandigheden in najaar en winter met beleid. Voorkom grote beschadigingen van de grasmat, het herstelvermogen in de wintermaanden is beperkt.

5. Meer informatie

Kijk voor actuele en verdiepende informatie over milieuvriendelijk beheer van sportvelden op <http://www.duurzamesportsector.nl/>.

Op deze sites zijn o.a. beschikbaar:

- informatie over nieuws, (online-) evenementen en publicaties;
- de 'Handreiking Pesticidenvrij Sportgrasbeheer' geeft uitgebreide achtergronden en tips voor preventie en bestrijding van onkruiden, ziekten en plagen op sportvelden;

- de 'E-learning Pesticidenvrij Sportgrasbeheer' geeft extra informatie en ondersteuning voor verenigingen en vrijwilligers die onderhoudswerkzaamheden op sportvelden uitvoeren. Deze zal beschikbaar zijn vanaf januari 2021;
- het 'Formulier geïntegreerde gewasbescherming grassportterreinen' kan worden gebruikt als leidraad of voorbeeld bij het opstellen een gewasbeschermingsmonitor en/of voor het verwerken van IPM in beheer- en onderhoudsplannen. Dit formulier zal beschikbaar zijn begin 2021.

Voor vragen en suggesties, stuur een mail naar: sportsupport@nocnsf.nl.

Colofon

Inhoud : Ernst Bos Advies
Opmaak : NOC*NSF
Contact : sportsupport@nocnsf.nl
Opdracht : Deze factsheet is ontwikkeld in opdracht van de Werkgroep Milieuvriendelijk Beheer. Deze werkgroep ressorteert onder de [Routekaart verduurzaming sport](#).